

Posudek vedoucího diplomové práce

Název práce: **Odpovědnost jednoho z rodičů za ochranu dětí před psychickým násilím ze strany**

druhého rodiče: pokus o etickou reflexi

Autorka práce: Ivana Zavadilová

Obor studia: Etika v sociální práci

Předložená práce spadá do oboru studia a splňuje požadavky na tento typ závěrečné práce. K zadávání tématu a promyšlení cíle autorka přistupovala iniciativně a během zpracování postupovala samostatně. Text práce prodělal určitý vývoj; myslím, že k dobrému. Téma je relevantní jak z hlediska sociální práce, tak z hlediska etiky, zároveň obsahuje pohled právní a poměrně silně také pohled psychologický. Práce má převážně charakter kompilační a analytický, možná stálo za to více rozvinout vlastní autorskou argumentaci v 5. kapitole a závěru. Ocenit je třeba práci s německými zdroji ve 4. kapitole, která představuje teoretické jádro práce. Celkovou stručnou syntézu autorka předkládá v závěru.

Některé slabiny a nedostatky vystihuje ve svém posudku oponent práce. Text mohl jistě projít pečlivější závěrečnou kontrolou, především z hlediska stylistického. Pozorný čtenář snadno objeví zdvojení dvou odstavců (v částech 2.1 a 3.2, přičemž v části 3.2 pak zůstávají jako vlastní text jen necelé 3 řádky). Také grafické uspořádání mohlo být přehlednější, struktura práce je poměrně členitá, určitě bylo možné některé části sloučit, jiné snad i vynechat, resp. čtenáři lépe vysvětlit, jaký mají s ohledem na celek textu význam.

„Cílem práce bylo nalézt adekvátní koncept odpovědnosti, který by smysluplně postihl oblast ochrany dětí před psychickou formou domácího násilí, a to především v morální rovině s přesahem do právního postihu jako krajního prostředku řešení ochrany života a práv osob ohrožených domácím násilím/osob se zkušeností domácího násilí, včetně dětí.“ (s. 66). Autorka formuluje cíl práce přesněji v úvodu i v závěru jako „zodpovězení dvou (konkrétních zásadních) otázek“ (s. 8, 68): „Kolikamístný pojem odpovědnosti je rozumné na situace ochrany dětí před psychickou formou domácího násilí aplikovat?“ a „Jakou roli při tom hraje časová dimenze?“ Podle mého soudu se autorce podařilo cíl naplnit, i když bylo jistě možné věnovat větší prostor druhé otázce (srov. část 5.1.6) a pokusit se více vystihnout *morální relevanci časové dimenze*.

Autorka stručně vyhodnocuje naplnění cíle v posledních odstavcích závěru (s. 68): „Z analýzy čtvrté a páté kapitoly konstatuji, že k rozumnému a smysluplnému posouzení odpovědnosti za ochranu dětí před psychickou formou domácího násilí ze strany druhého rodiče je zapotřebí pětimístného pojmu odpovědnosti, který zahrnuje relaci subjektu, objektu odpovědnosti, instance odpovědnosti, normativního standardu a času, za předpokladu sociálního kontextu vnímajícího domácí násilí jako věc veřejnou.“

Jako vedoucí práce nabízím autorce k obhajobě následující podněty a otázky, které z hlediska obsahu považuji za zajímavé a důležité; budu rád, když je promyslí a v rámci obhajoby zodpoví:

1) Co se týká termínů/relací odpovědnosti, rozhodla jste se pracovat s rozšířeným pojetím objektu odpovědnosti, a to tak, že pod pojem „objekt“ zahrnujete pojem „předmět“ odpovědnosti (srov. s. 40). V rámci aplikace na psychické násilí na dítěti to nemusí být zcela od věci. Zdá se totiž, že dítě (objekt) a násilí na dítěti (předmět) jsou úzce spojené skutečnosti. Na druhé straně ale může takové „spojení“ bránit přesnější analýze. Zatímco za násilí a určité následky násilí (předmět) nese agresor odpovědnost zcela (v případě, že nejsou žádné morálně ani právně podložené skutečnosti, které by jeho odpovědnost snižovaly), tak s ohledem na objekt je jeho odpovědnost vždy dílčí a není možné, aby nesl odpovědnost za celé bytí a nebytí dítěte. Jinak řečeno, rodič má sice jak *pozitivní* odpovědnost (něco činit ve prospěch dítěte), tak *negativní* odpovědnost (něco nečinit na úkor dítěte), avšak nikdy nemůže garantovat, že dítě kupříkladu neonemocní či se nezraní. Není proto přece jen z hlediska analýzy přínosnější pojmy „objekt“ a „předmět“ rozlišovat?

2) V části 4.4 prezentujete pojem „poslední instance“ a uvádíte jako příklady: „bůh, příroda, dějiny, lidskost či budoucnost“. Jedná se o ontologicky souměřitelné příklady? A mohou kupříkladu dějiny či budoucnost vůbec plnit úlohu poslední instance? Problém je v tom, že *poslední instance má být instancí par excellence!* Musí mít proto všechny vlastnosti jako jiné druhy instancí, avšak v nejvyšší možné míře. Jedna z klíčových vlastností instance je schopnost volat k odpovědnosti. Může člověka kupříkladu budoucnost skutečně volat k odpovědnosti?

3) Část 4.6.1 je nadepsána „Retrospektivní odpovědnost kontra prospektivní odpovědnost“. To budí dojem, že retrospektivní a prospektivní dimenze odpovědnosti jsou protikladné, že se nějak (více či méně) vylučují. Výraz „kontra“ není adekvátní, protože retrospektivní a prospektivní dimenze jsou „dvě strany téže mince“ a rozhodně nestojí proti sobě (z čehož ale vůbec nevyplývá, že bychom je neměli rozlišovat!). Abych mohl realisticky vymezit retrospektivní odpovědnost nějakého člověka (za co vše je a není odpovědný ze své minulosti), potřebuji nutně vědět, jaké měl prospektivní závazky; např. abych mohl posoudit, zda určitý rodič ještě je či už není odpovědný za určité opomenutí (které se již stalo), musím vědět, zda měl prospektivní odpovědnost (v dané době).

4) V téže části (4.6.1) uvádíte: „Retrospektivní odpovědnost nemá primárně morální konsekvence.“ Jedná se o převzatou myšlenku z knihy od Hanse Jonase (pozn. 257). Co by vyplývalo z toho, pokud by tomu tak skutečně bylo? Bylo by možné *morálně* hodnotit již uskutečněná (ne)jednání? Jaké by to mělo důsledky pro vyhodnocení minulých skutků? Tuto Jonasovu myšlenku je třeba číst v širším kontextu, kdy se ve své knize snaží ukázat na důležitost prospektivní dimenze. Podle mého úsudku je velmi sporné, zda ji lze brát doslova (více jsem se tímto problémem zabýval ve svém příspěvku v knize *Filosofie Hanse Jonase*, nakl. Filosofia, 2019, s. 140-142).

5) V části 4.6.4 píšete: „Jde-li o jednostranné ublížení, není správným řešením prosba o odpuštění, ale vědomé ospravedlnění a vyjádření lítosti. Prosba o odpuštění je správnou cestou pouze u vzájemné a oboustranné viny, prosit o odpuštění u viny jednostranné znamená žádat pomyslně o přesunutí viny na druhého.“ Z kontextu není zcela zřejmé, zda jde o Váš pohled či přejatou myšlenku (srov. pozn. 267). V každém případě ale vzniká otázka, proč by někdo, kdo ublížil druhému (jednostranně, tj. druhý mu neublížil) nemohl a neměl prosit druhého o odpuštění? Z jakého důvodu by „jednostranná“ prosba o odpuštění měla znamenat žádost o pomyslné „přesunutí viny na druhého“? (K tématu odpuštění doporučuji poslední kapitolu z knihy R. Spaemann, *Šťěstí a vůle k dobru*).

Předloženou práci doporučuji k obhajobě.

v. r. PhDr. Vojtěch Šimek, Th.D.

20. 8. 2021